

Svět a jeho jednota

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1994](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1994](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 30. 5. 1994
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 30. 5. 1994

Svět a jeho jednota

Filosofie musí mít na paměti, že se ve všem svém počínání, a to znamená ve všem svém jakkoliv tématicky soustředěném myšlení musí vztahovat ke světu jako k celku veškerenstva. Kdykoliv na tento svůj vztah k celku zapomene a redukuje jej jen na něco částečného, ohroží tím svou vlastní filosofičnost a vlastně přestává být filosofií. Zároveň však jako radikálně kritická (a systematická) reflexe musí tento svůj vztah k celku veškerenstva podrobit vlastní principiální a zejména kritické reflexi. To konkrétně znamená, že se musí tázat, zda je svět vskutku takovým celkem (tj. zda to není jen postulát, bez něhož by filosofie nemohla být filosofií) a v jakém smyslu je takovým celkem. Zde je na místě úvaha, založená na jistých zkušenostech s jednotlivými konkrétními celky vnitrosvětnými. Nic se nezdá nasvědčovat tomu, že bychom mohli svět považovat za jakousi živou superbytost, jak to měli na mysli někteří starořeční filosofové a jak to nacházíme ještě vysloveno v Platónově *Timaiovi* (Novotný překládá jako „živok“). Naproti tomu ví každý filosof z vlastní zkušenosti, jak se každá myšlenka rodí jen z jiných myšlenek (jak to zase vyjádřil Rádl), tj. jak žádná myšlenka neostojí sama o sobě a bez kontextu. Něco podobného však zná také biolog: naprostá většina živých bytostí ostojí jen v rámci nějakého biotopu a vposledu jen v rámci celé biosféry. Bez biosféry by nebylo biologického vývoje k vyšším úrovním organického života. Per analogiam se můžeme domnívat, že svět jako „celek“ nemusí být sice celkem organickým (a to ovšem víme s jistotou, že takovým celkem není), ale že může představovat něco obdobného oné biosféře. K tomu cíli ovšem musíme vypracovat do větších detailů to, o čem mluvíme jako o událostném dění, na němž je všechno jsoucí založeno: každá událost je víc než tím, co představuje její vlastní („soukromé“) událostné dějství: jakožto subjekt je vždycky nějak situována, tj. je středem nějaké „své“ situace a má kolem sebe do nějaké míry osvojené okolí, jinak řečeno kousek více méně blízkého „světa“, s nímž dokáže interagovat, na nějž dokáže reagovat. O tom pak můžeme mluvit (analogicky s tím, jak o tom mluví etologové) jako o jejím „osvětí“. Jestliže předpokládáme, že osvětí i těch nejjednodušších událostí mohou v sobě zahrnovat jakési sebejednodušší „osvojení“ nejbližších takových událostí jiných (resp. alespoň něčeho z nich), znamená to, že jejich osvětí se překrývají a prostupují. Za předpokladu dostatečné „hustoty“ primordiálních a potom všech dalších, vyšších událostí můžeme předpokládat, že tímto překrýváním a vzájemným prostupováním jednotlivých osvětí se konstituuje „univerzum“, tj. jistým způsobem sjednocený svět, a to aniž by bylo nutno hypostazovat jeho oživenost. Považujeme-li za vhodné tematizovat to, co tento svět „sbírá“ dohromady a tedy sjednocuje, co jej činí „univerzem“, pak se můžeme připojit k hérakleitovskému chápání LOGU: LOGOS se pak stává pojmenováním toho, co je tím sjednocujícím tam, kde mnohost není potlačena (jako tomu je u Parmenida). Úrovně sjednocování pak musíme rozlišovat, neboť jinak vypadá jednota přímo spjatá s FYSIS (u organismů), jinak jednota „henotopů“ atd.

(Písek, 940530-1.)